

ENGLANDS FÖRSVAR — HUVUDVÄRK FÖR LABOUR

Av kapten HANS PLOGVALL

De kraftigt stigande kostnaderna för försvaret är ett av labourregeringens stora problem. Kostnadsfördyringarna är dock avsevärt större än i Sverige, något som kan vara värt att hålla i minnet. Om de engelska försvarsproblemen informerar i denna artikel kapten Hans Plogvall, som nyligen haft tillfälle att på ort och ställe ta del av de aktuella frågeställningarna.

1957 utkom en brittisk vitbok om försvaret som väckte ett avsevärt uppseende. Den bar dåvarande försvarsministern Duncan Sandys signatur och utlovade raska och omfattande, för att inte säga hårdhänta reformer. Värnplikten slopades i enlighet med brittisk tradition och man övergick på några års sikt till en yrkeskrigsmakt, relativt liten men välövad och välutrustad. Man övergav hoppet om ett fullständigt luftförsvar av de brittiska öarna: luftförsvarets uppgift skulle i stället inskränkas till att skydda

krigsmaktens baser, framförallt den egna vedergällningsstyrkans. Den senare fick huvuduppgiften i försvaret. Invasionshot skulle mötas på kontinenten och på havet, av den brittiska Rhen-armén i Tyskland och av Royal Navy.

Hur är nu läget åtta år senare, när ungefär en »vapengeneration» har förflutit?

Ett helhetsomdöme av följderna av de beslut som fattades 1957 måste bli ganska negativt. På åtskilliga avgörande punkter bedömdes utvecklingen felaktigt, och det har skapat svårigheter som är tydligt märkbara i den brittiska krigsmakten idag, något som också framgår av den vitbok för 1965—66 som just publicerats. Det är ingen nedvärdering av den brittiska krigsmaktens standard av idag om man säger att den har kostat bra mycket mer pengar än man fått ut effekt för. Ibland har engelsmännen också haft genuin otur.

Man erinrar sig hur det gick med robotprojekten. Engelsmännen lade ner en del nya strategiska robotprojekt och satsade i stället på att tillsammans med USA tillverka den

flyghurna strategiska roboten Skybolt. Men den fann amerikanerna vara misslyckad och lade ner den — den engelska V-bombstyrkan stod plötsligt utan sin nästa generation av vapen. I stället tvangs som bekant engelsmännen att placera framtidens vedergällningsvapen på flottan genom sex atomubåtar som skulle beväpnas med Polaris. Fyra av dem är under konstruktion, och den första beräknas vara i tjänst år 1968. Det finns dock de som tvivlar på ett det blir ens så många: planen har redan reducerats med en atomubåt.

Bomber Command, som idag består av c:a 180 V-bombare, Vulcan och Victor, blir visserligen efterhand utrustat med den brittiska Blue Steel-roboten, men sedan är det praktiskt taget slut på dess historia. V-bombarnas arvtagare, TSR-2, har av allt att döma en mycket osäker framtid, om den överhuvudtaget kommer till. Prototypen har visserligen flugit ett tiotal gånger, men det visar sig att planet — beskrivet som ett helt integrerat vapensystem, som flygs helautomatiskt, med dubbla ljudhastigheten, kärnvapenbärande, med en aktionsradie på 160 svenska mil och med speciellt goda lågflygningsegenskaper — blir ohyggligt dyrt. Siffran 30 miljoner kronor per styck har nämnts.

TSR-2-projektet hänger intimt ihop med det engelsk-franska passagerarplanprojektet överljudsplanet Concorde. Det har också stor

betydelse för brittisk flygindustri, och labourregeringen vågar nog därför inte lägga ner det, även om den skulle vilja av ekonomiska skäl. Antydningar i den riktningen resulterade i arbetardemonstrationer i januari.

»Arbetet på TSR-2 fortsätter», heter det lakoniskt i vitboken.

»Metalltrötthet» för Valiant

RAF drabbades av en annan chock när det plötsligt visade sig att alla dess Valiant-plan var utsatta för »metalltrötthet» och måste tas ur tjänst, vilket allvarligt drabbade lufttankningsorganisationen och fotospaningen. Vidare visade det sig att de engelska plan man projekterat för att ersätta de åldriga Hunter-planen, taktiska attackplan, samt ett transportplan för kortare avstånd blev för dyra. Dessa projekt fick läggas ner och man köper i stället amerikanska plan, Phantom och C130E, vilket — säger vitboken — medför 300 miljoner pounds besparingar under tio år. Men pengarna går ur landet.

De delar av RAF som är up to date idag är främst Fighter Command, utrustat med Drakens jämlike Lightning — men det är ganska fåtaligt — och det för engelsmännen så viktiga Transport Command, som ständigt flyger längs det pärlband av baser som alltjämt återstår av det gamla imperiet, till Borneo, till Singapore, till Cypern, till Hongkong, till Aden,

till Kenya, till Guayana eller till någon annan plats där det för tillfället råkar vara oroligt och där det behövs en eller två av de fåtaliga bataljonerna i den strategiska reserven för att hindra alltför upprörande ting att hända.

I övrigt finner man i den engelska krigsmakten, som jag nyligen hade tillfälle att besöka, samma fenomen som man inte utan irritation kan konstatera i Sverige: nämligen att varje försvarsgren skaffar sig ett eget flygvapen. Jag betvivlar att det är ekonomiskt i Sverige; engelsmän sade mig i varje fall att det inte är ekonomiskt i England.

Jämför man det engelska flygvapnet av idag med vad Duncan Sandys år 1957 ansåg att det borde vara finner man att den självständiga vedergällningsstyrkan är närmast en fiktion. De engelska V-bombarna är, vad uppgifter beträffar, integrerade i USA:s kärnvapenstyrka. Bomber Command finns kvar, men man kan redan skymta den dag då dess saga är all. Vad jaktskyddet av dess baser beträffar är det likaså en fiktion. Det största hotet idag mot fasta baser kommer inte från östsidans bombflyg, som Fighter Command nog kan bekämpa, utan från de sovjetiska medeldistansrobotorna, mot vilka jaktflyg är hjälplöst. Och någon antirobot finns inte, i varje fall inte ännu. Basbekämpning är det enda medlet mot dessa robotar. Detta är ett problem som inte är enbart Storbritanniens, men det är

accentuerat på de tätbefolkade brittiska öarna.

Flottans betydelse

Den försvarsgren som idag har minst bekymmer för sin framtid är den traditionsrika Royal Navy. Problemet där liksom överallt annars är de enormt stigande kostnaderna. En fregatt idag är dyrare än ett slagskepp var före andra världskriget, och man kommer inte ifrån att det blir en efterhand alltmera krympande flotta som England sänder ut på världshaven. Flottans uppgift är annars i mycket stor utsträckning den traditionella sedan sekler: att hålla handelsvägarna öppna. Faktum är att den brittiska flottan i detta avseende gör en större insats än vad man i vanliga fall har klart för sig, något som är till nytta inte bara för engelsmännen utan också för deras handelskonkurrenter i u-länderna.

Man kan givetvis inte definiera värdet av denna brittiska insats i siffror eller pengar, vi i Europa märker bara att det går att handla i Indien, i Malaysien, i Afrika, och — som sagt — detta beror på att engelsmännen lägger ned pengar, och ibland också engelska liv, på att försöka skapa hjärtligt lugna och ordnade förhållanden. De engelska affärsmännen känner det nog ibland en smula förargligt när de blir utkonkurrerade i det brittiska samväldet av t. ex. västtyskar eller svenskar: det är i alla fall England som har skapat och vid-

makthållit handelsmarknaden där. Men länderna i Västeuropa lär inte vilja bidra till de engelska försvarsutgifterna, även om de på detta sätt har nytta av dem. Engelsmännen får vara glada om de åtminstone är villiga att stötta under det brittiska pundet, när valutan börjar bli svag.

Den engelska armén är en ren yrkesarmé, som skall uppgå till 180000 man, av vilka 55000 enligt utfästelser skall ingå i Rhen-armén. Ingen av dessa siffror har någonsin uppnåtts. Av de totalt 393000 brittiska soldaterna i försvaret (det finns 16000 kvinnor och 18000 pojkar i krigsmakten också) ingår 177200 i armén — vilket är ganska exakt en tredjedel av den svenska arméns krigsorganisation. Denna armé kostar 557,6 miljoner pund, eller ungefär 8,3 miljarder svenska kronor, ungefär sex gånger så mycket som svenska armén eller dubbelt så mycket som hela svenska försvaret. Så dyr är en yrkesarmé.

Detta beror naturligtvis delvis på att en mycket stor del av den befinner sig utomlands. Där får alla högre lön, större förmåner och dessutom tillkommer kostnaderna för familjerna — transporter och bostäder.

Vad gäller utrustning kan man inte påstå att denna yrkesarmé ligger före t. ex. den beväpning som de svenska fältförbanden har, snarare tvärtom. Utrustningen är dessutom ofta hårt sliten, som det måste bli när den används tolv må-

nader varje år i stället för att som i Sverige bara tas ut till repövningar. I gengäld är naturligtvis dessa yrkessoldater betydligt bättre övade.

Ett annat område där Sverige ligger långt efter är personalvården. England tar hand om både befäl och soldater på ett helt annat och mycket generösare sätt än vad myndigheterna gör i Sverige. Man rekryterar befäl med sådana argument som hyggliga löner, rörlig pensionsålder — så tidigt som 38 år — goda avgångspremier, bra pensioner och underlättar övergång till civilt arbete. Soldaterna lockar man med en spännande tillvaro med mycket resande jorden runt, teknisk utbildning och kanske inte minst moderna kaserner (med t. ex. badrum och bar i varje kompani) samt den självkänsla som av tradition präglar den brittiske soldaten — trots, eller möjligen tack vare, mer än rikligt med formell exercis med svenskt mått.

Stora reformer

I fråga om utrustning kommer de närmaste åren att medföra stora reformer i brittiska armén, som står inför en väldig skalömsning. Den materiel som de närmare åren kommer ut i armén har man hållit på ganska länge och grundligt med att utforma, men så är den också både strömlinjeformad i tillverkningsavseende och av hög klass i övrigt. Engelsmännen anser sig bl. a. ha en stridsvagn som är överman till

vår egen Sridsvagn S, Chieftain, med en 12 cm kanon som har en räckvidd och precision som är oöverträffad. Vidare anskaffar man en 10,5 cm bandkanon, Abbott, nya pansarbandvagnar, en serie pansarhjulvagnar — där en finess är att de har sex hjul men klarar sig på fyra, varför de överlever en stridsvagnsmina — en pansarvärnrobot, Vigilant, en pansarvärnkanon, Wombat, ett granatgevär, Carl Gustaf (i Sverige benämnt grg m/48 och tillverkat av Försvarets fabriksverk) och mera liknande.

Engelsmännen har fördelen att kunna prova ut all ny materiel i all sorts terräng — även om det bara är ett skelett kvar av imperiet finns det i alla fall militära övningsområden tillräckligt — och under krigsförhållanden. Något eller några småkrig pågår alltid. Visserligen kan det sägas vara »överkvalitet» att jaga bössbeväpnade stamkrigare i bergstrakterna kring Aden med helikoptrar, men det blir i alla fall utmärkta försöksförhållanden — den nya engelska materielen utmärks också av att den är robust och fältmässig, samt har imponerande verkan i målet.

Med detta har jag också kommit fram till det stora problemet för Englands krigsmakt idag. Det är den stora spännvidden på de krig som Storbritannien måste vara berett att utkämpa: allt ifrån stor-krig med kärnvapen i Europa ner till små »postkoloniala» gruff med

stamkrigare i öknar och berg, kommunistisk subversiv infiltration på Malacka eller jakt på Sukarnos djungelgerilla på Borneo. De vapensystem som behövs för det ena slaget krigföring passar inte alls för det andra — och det är en klyfta som ständigt vidgar sig samtidigt som kostnaderna, i synnerhet för vapensystem för storkrig, rakar i höjden.

Omvärdering?

Det är ett problem som Sverige är lyckligt befriat från, men som man måste komma ihåg när man diskuterar splittringstendenserna inom Nato. Hittills har tyngdpunkten i Storbritanniens försvarsansträngningar legat på att möta hotet om storkrig, med V-bombare, Rhenarmé eller Home Fleet. I årets vitbok antyds emellertid en omsvängning. Något storkrig i Europa anser man allt mindre och mindre troligt, och huvuduppgifterna för krigsmakten kan i framtiden komma att ligga »öster om Suez», heter det. Detta kan i så fall så småningom leda fram till en ny, bitter omvärdering av de brittiska försvarsplanerna. De stora kostnader som man de närmaste åren planerar att lägga ner på modernisering av framför allt armén och flygvapnet, gör dem nämligen inte mer användbara för öken-, bergs- eller djungelkrig, snarare tvärtom. Den elektroniska bombaren TSR-2 är inte något lämpligt vapensystem för strider på Cypern eller Guayana, och 50-

tonnaren Chieftain ingenting att ha i Borneos djungler — knappast ens mot kineser, om den saken skulle bli aktuell.

Men denna omsvängning är än så länge bara antydningar. Med årets budget ger sig labourregeringen utan tvekan i kast med att kraftigt stärka Storbritanniens konventionella försvar, som bistert karakteriseras redan i vitbokens andra rad som »allvarligt överanssträngt och i vissa avseenden illa utrustat». Budgeten lyder totalt på

2.120 miljoner pund, mer än 31 miljarder svenska kronor. Mer notabelt än totalbeloppet är kanske det faktum att det innebär en ökning med 8,7 procent brutto, med avdrag för vissa automatiska fördyringar m. m. ändå 5,5 procent netto — en siffra som kan vara värd att hålla i minnet, tillsammans med en påminnelse om Englands notoriskt dåliga ekonomi, när vi här i Sverige möter det ständiga klagomålet över att försvarskostnaderna stiger med 2,5 procent om året.

OM Ku Klux Klan

Det gamla Amerika håller på att försvinna och med detta den gamla enhelligheten i åskådning, baserad på opinionsbildningen hos den infödda amerikanska medelklassen. Ku Klux Klan är ytterst en protest från de hittills tongivande befolkningslagren mot de krafter, som hålla på att i grund omdana det amerikanska samhället. Det är detta som ger den i europeiska ögon så besynnerliga företeelsen dess främsta intresse.

Professor Gösta Bagge i Svensk Tidskrift 1925